

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การแปรรูปสตอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้านในเขตอำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่ได้รวบรวมข้อมูลสมาชิกกลุ่มแม่บ้านในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ คือ กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้าง กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก กลุ่มแม่บ้านม่วงคำ ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลในลักษณะการสัมภาษณ์แบบเจาะกลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการแปรรูปสตอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน
2. เพื่อศึกษาดัชนีต้นทุนและผลตอบแทนของการแปรรูปสตอเบอร์รี่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆในการแปรรูปสตอเบอร์รี่

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการแปรรูปสตอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน
  - 1.1 การจัดตั้งกลุ่มของผู้แปรรูปสตอเบอร์รี่
    - กลุ่มแม่บ้านม่วงคำเกิดจากการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอร์รี่ที่จำหน่ายผลผลิตสดสู่ตลาดกรุงเทพและโรงงานแปรรูปผลไม้
    - กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แปรรูปสินค้าต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เสริม
    - กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างเป็นแม่บ้านเกษตรกรที่ปลูกสตอเบอร์รี่เพื่อจำหน่ายผลผลิตสดในพื้นที่
  - 1.2 วัตถุประสงค์ในการแปรรูป
    - กลุ่มแม่บ้านม่วงคำนำผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพนำมาแปรรูปเพื่อเสริมรายได้
    - กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกนำวัตถุดิบในหมู่บ้านมาแปรรูปเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีรายได้เสริม
    - กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างนำผลผลิตที่เหลือจากการจำหน่ายสดมาเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

1.3 จำนวนสมาชิก

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำมีจำนวนสมาชิก 12 คน
- กลุ่มแม่บ้านกลุ่มโป่งแยงนอกมีจำนวนสมาชิก 10 คน
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างมีจำนวนสมาชิก 2 คน

1.4 แรงงานและค่าจ้าง

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำจ้างแรงงานในหมู่บ้าน ค่าจ้างวันละ 100 บาท
- กลุ่มแม่บ้านกลุ่มโป่งแยงนอกใช้แรงงานภายในกลุ่มค่าจ้างวันละ 80 บาท
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างใช้แรงงานในครอบครัวโดยคิดค่าจ้างวันละ 150 บาท

1.5 การสนับสนุน

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำได้รับการสนับสนุนเครื่องอบไฟฟ้าและเครื่องกวนไฟฟ้าและเงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม
- กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกได้รับเงินสนับสนุนจาก อ.บ.ค.โป่งแยง และ ส.ส. สมพงษ์ อมรวิวัฒน์
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างได้รับการสนับสนุนด้าน การส่งเสริมการปลูกแบบกางมุ้งจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม

1.6 ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำมีผลิตภัณฑ์คือ ลูกอมสตรอปเบอร์ สตรอปเบอร์อบแห้ง แยมสตรอปเบอร์ น้ำสตรอปเบอร์
- กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกมีผลิตภัณฑ์ คือ สตรอปเบอร์อบแห้ง ลูกอมสตรอปเบอร์ น้ำสตรอปเบอร์
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างมีผลิตภัณฑ์คือ น้ำสตรอปเบอร์ สตรอปเบอร์อบแห้ง แยมสตรอปเบอร์ ลูกอมสตรอปเบอร์

1.7 ตลาดจำหน่าย

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่โรงงานแปรรูปและตามงานเทศกาลต่างๆของจังหวัดเชียงใหม่
- กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามแหล่งท่องเที่ยว คือ กฤษดาซอยรีสอร์ท และ เอราวัณรีสอร์ท
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างจำหน่ายผลิตภัณฑ์บริเวณ พื้นที่ปลูกสตรอปเบอร์คือบริเวณสามแยกทางขึ้นน้ำตกแม่สาสายใหม่ บ้านทุ่งหัวช้าง

สรุปกระบวนการแปรรูปสตอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน

การดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผู้แปรรูปสตอเบอร์รี่ของอำเภอแม่ริม เกิดจากการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรที่ปลูกสตอเบอร์รี่ หรือกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ที่ปลูกสตอเบอร์รี่มารวมกลุ่มกันโดยความสมัครใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ ผลผลิตที่เหลือจากการจำหน่ายสดมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีรายได้เสริม โดยมีสมาชิกมากที่สุด 12 คน น้อยที่สุด 2 คน ด้านการจ้างแรงงานกลุ่มแม่บ้านใช้แรงงานภายในกลุ่มหรือจ้างแรงงานในหมู่บ้าน ถ้าเป็นการจ้างแรงงานจะได้รับค่าจ้างสูงสุด 150 บาทต่ำที่สุด 80 บาท ด้านการสนับสนุนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ ส่วนการส่งเสริมการแปรรูปได้รับการสนับสนุนจากกรมวิชาการเกษตร สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม องค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขต อำเภอแม่ริม ด้านผลิตภัณฑ์ที่ทำการแปรรูปได้แก่ น้ำสตอเบอร์รี่ สตอเบอร์รี่อบแห้ง แยมสตอเบอร์รี่ ลูกอมสตอเบอร์รี่ ด้านตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านจะจำหน่ายที่โรงแปรรูป บริเวณพื้นที่ปลูก งานเทศกาลต่างๆ หรือสถานที่ท่องเที่ยว ต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่เช่น กฤษดาคอร์ติสอร์ท เอราวัลริสอร์ท

2. ต้นทุนและผลตอบแทนของการแปรรูปสตอเบอร์รี่ต่อครั้งที่ผลิตตามสูตรที่ได้รับการอบรม

การแปรรูปสตอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้านทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้านม่วงคำ กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้าง ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม โดยการนำของเจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตร อำเภอแม่ริม นำสมาชิกกลุ่มแม่บ้านมาฝึก และอบรมการปฏิบัติที่ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยแต่ละกลุ่มใช้สูตรแปรรูป ส่วนผสม ขั้นตอนวิธีการทำที่คล้ายคลึงกัน แต่มีต้นทุนและผลตอบแทนที่แตกต่างกัน โดยแต่ละผลิตภัณฑ์จะได้ผลตอบแทนดังนี้

กลุ่มแม่บ้านม่วงคำ

1. สตอเบอร์รี่อบแห้งต้นทุนการแปรรูป 345.12บาท ให้ผลตอบแทน 54.88บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 15.90 บาท
2. ลูกอมสตอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 505.05บาท ให้ผลตอบแทน 214.95 บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 42.56 บาท
3. น้ำสตอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 237.85 บาท ให้ผลตอบแทน 122.15 บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 51.35 บาท

4. แยมสตรอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 340.36 บาท ให้ผลตอบแทน 198.64 บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 58.19 บาท

จากการคำนวณผลตอบแทนผลิตภัณฑ์สตรอเบอร์รี่ชนิดต่าง ๆ จากต้นทุนการผลิต ของกลุ่มแม่บ้านทำให้ทราบว่า แยมสตรอเบอร์รี่ได้ผลตอบแทนสูงสุด รองลงมาคือ น้ำสตรอเบอร์รี่ ลูกอมสตรอเบอร์รี่ สตรอเบอร์รี่อบแห้ง ตามลำดับ เนื่องจากการแปรรูปของกลุ่มแม่บ้านมีวงค่าใช้จ่ายขณะบรรจุที่มีราคาแพง จึงทำให้ต้นทุนการแปรรูปสูงตาม

กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก

1. สตรอเบอร์รี่ตากแห้งต้นทุนการแปรรูป 273.71บาท ให้ผลตอบแทน 126.29บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 46.14 บาท
2. ลูกอมสตรอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 424.67บาท ให้ผลตอบแทน 295.33บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 69.54 บาท
3. น้ำสตรอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 123.93บาท ให้ผลตอบแทน 176.07 บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 142.07 บาท

จากการคำนวณผลตอบแทนผลิตภัณฑ์สตรอเบอร์รี่ชนิดต่าง ๆ จากต้นทุนผันแปร ทำให้ทราบว่า น้ำสตรอเบอร์รี่ ได้ผลตอบแทนสูงสุด รองลงมาคือ สตรอเบอร์รี่อบแห้ง ลูกอมสตรอเบอร์รี่ ตามลำดับ เนื่องจากการแปรรูปของกลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกซื้อผลผลิตที่นำมาแปรรูปในราคาต่ำกว่ากลุ่มแม่บ้านอื่นและไม่ใช้สารเคมีในการแปรรูป

กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้าง

1. สตรอเบอร์รี่ตากแห้งต้นทุนการแปรรูป 378.22บาท ให้ผลตอบแทน 221.78บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 58.63บาท
2. ลูกอมสตรอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 548.55บาท ให้ผลตอบแทน 251.45บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 45.83 บาท
3. น้ำสตรอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 146.25บาท ให้ผลตอบแทน 33.75บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 91.45 บาท
5. แยมสตรอเบอร์รี่ต้นทุนการแปรรูป 446.72บาท ให้ผลตอบแทน 33.28บาท คิดเป็นกำไรร้อยละ 7.44 บาท

จากการคำนวณผลตอบแทนผลิตภัณฑ์สตรีชอเบอรี่ชนิดต่างๆ จากต้นทุนผันแปร ทำให้ทราบว่า น้ำสตรีชอเบอรี่ได้ผลตอบแทนสูงสุด รองลงมาคือ สตรีชอเบอรี่ตากแห้ง ลูกอมสตรีชอเบอรี่ แยมสตรีชอเบอรี่ ตามลำดับ เนื่องจากการแปรรูปของกลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในราคาที่สูงกว่า กลุ่มแม่บ้านม่วงคำ และกลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆในการแปรรูปสตรีชอเบอรี่

1. ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำมีปัญหาด้านขาดแคลนแรงงานและตลาดจำหน่ายสินค้า
- กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกมีปัญหาด้านการตลาดและเงินปันผลของสมาชิก
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างมีปัญหาด้านขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน

2. ปัญหาในการแปรรูปของกลุ่มแม่บ้าน

- กลุ่มแม่บ้านม่วงคำมีปัญหาด้านขาดแคลนวัตถุดิบและส่วนผสมมีราคาแพง
- กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกมีปัญหาด้านผลิตภัณฑ์คือ น้ำสตรีชอเบอรี่กลายเป็นไวน์สตรีชอเบอรี่
- กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างมีปัญหาด้านขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน
- กระบวนการแปรรูปสตรีชอเบอรี่ของกลุ่มแม่บ้าน

สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆในการแปรรูปสตรีชอเบอรี่

ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน เกิดจากการขาดแคลนแรงงาน ตลาดจำหน่ายสินค้า เงินทุนหมุนเวียน ส่วนปัญหาในด้านการแปรรูป เกิดจากผลผลิตไม่เพียงพอ ผลผลิตไม่มีคุณภาพ ส่วนผสมบางชนิดมีราคาแพง โดยทางกลุ่มแม่บ้านได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากลุ่มให้ดียิ่งขึ้น โดยต้องการให้กลุ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนและแรงงานในการทำงานเพิ่มขึ้น กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก ต้องการสร้างโรงแปรรูปและเพื่อขอเครื่องหมายอนุญาตจากองค์การอาหารและยา กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้าง ต้องการให้ทางราชการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าทางการเกษตรเพื่อเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของกลุ่มแม่บ้าน

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ความประสบผลสำเร็จในการแปรรูปสตอเบอรี่ของกลุ่มแม่บ้านทั้ง 3 กลุ่มเกิดจากข้อได้เปรียบ ข้อเสียเปรียบของแต่ละกลุ่มแม่บ้านมีดังต่อไปนี้

ข้อได้เปรียบของกลุ่มแม่บ้านม่วงคำ คือ ได้รับการสนับสนุนเครื่องกวนไฟฟ้าและตู้อบไฟฟ้า จากกองวิศวกรรม กองวิชาการเกษตรทำให้กลุ่มมีความสามารถในการผลิตที่สูงขึ้น เป็นหมู่บ้านที่มีนักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเป็นประจำ จึงเป็นศูนย์กลางของการดูงานเรื่องการแปรรูปสตอเบอรี่ในอำเภอแม่ริม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับอนุญาตจากองค์การอาหารและยา และเครื่องหมายชวนชื่นชวนใจของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือทั้ง 4 ชนิด คือ สตอเบอรี่อบแห้ง ลูกอมสตอเบอรี่ แยมสตอเบอรี่ และน้ำสตอเบอรี่ แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีคุณภาพ กลุ่มมีโรงเรือนที่เป็นศูนย์กลางการผลิต และแหล่งซื้อขายที่แน่นอน กลุ่มแม่บ้านได้รับเงินกู้จากสำนักงานเกษตร อำเภอแม่ริม จำนวน 20,000บาท โดย ไม่คิดดอกเบี้ยในระยะเวลา 3 ปี และผ่อนชำระในเวลา 3 ปี

ข้อเสียเปรียบของกลุ่มแม่บ้านม่วงคำ คือ สมาชิกในกลุ่มแม่บ้านมีอาชีพหลักทำเกษตรกรรม จึงทำให้ไม่มีเวลาดำเนินงานในกลุ่ม กลุ่มจึงมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ต้องจ้างแรงงานภายนอกกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูปสตอเบอรี่กลุ่มแม่บ้านม่วงคำ วัตถุดิบที่จะนำมาผลิตบางครั้งไม่เพียงพอ ทำให้การผลิตไม่ต่อเนื่อง จึงต้องซื้อจากแหล่งอื่นทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น การบรรจุผลิตภัณฑ์ใช้ภาชนะบรรจุที่มีราคาแพงทำให้ต้นทุนการแปรรูปสูงกว่ากลุ่มแม่บ้านอื่น

กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอกมีข้อได้เปรียบของกลุ่มแม่บ้านคือ มีแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนในการส่งเสริมรายได้แก่กลุ่มแม่บ้าน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต อำเภอแม่ริม มีแรงงานแม่บ้านมาทำงานโดยสมัครใจ ทำให้การแปรรูปผลิตภัณฑ์มีอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งตลาดที่รองรับจำหน่ายสินค้าที่แน่นอนคือ เอราวัลริสอร์ท กฤษดาออยริสอร์ทและสำนักงานของท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตอำเภอแม่ริม ราคาวัตถุดิบในการแปรรูปถูกกว่ากลุ่มแม่บ้านกลุ่มอื่น(ราคาสตอเบอรี่ กิโลกรัมละ 15 บาท)

ข้อเสียเปรียบของกลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก คือ ตลาดจำหน่ายสินค้าคือที่กฤษดาออยริสอร์ท ต้องจ่ายค่าเช่าแผงในราคาแพง เนื่องจากกลุ่มไม่มีโรงเรือนสำหรับการแปรรูปจึงไม่สามารถขอเครื่องหมายอนุญาตจากองค์การอาหารและยาได้ น้ำสตอเบอรี่ที่เหลือจากการจำหน่าย จะกลายเป็นไวน์ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยการผลิตที่ไม่ได้มีการเติมเชื้อจุลินทรีย์ลงไป แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตด้านการค้าของกรมสรรพสามิต การแปรรูปยังขาดการรักษาความสะอาด ไม่ถูกสุขอนามัย

กลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้างมีข้อได้เปรียบของกลุ่มแม่บ้าน คือ บริเวณพื้นที่ปลูกและจำหน่ายเป็นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในเขตอำเภอแม่อริม นักท่องเที่ยวที่ผ่านมาแวะซื้อสตอเบอร์รี่สดเพื่อรับประทานและเป็นของฝาก การผลิตสินค้าเป็นการผลิตในแต่ละครัวเรือน จึงไม่มีปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ในลักษณะการทำงานกลุ่ม และราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์สูงกว่ากลุ่มแม่บ้านอื่นๆ

ข้อเสียเปรียบของกลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้าง คือ แม่บ้านเกษตรกรแต่ละรายต้องแย่งกันขายสินค้าของตัวเอง เนื่องจากมีแม่ค้าต่างถิ่นจำนวนมากมาจำหน่ายสินค้าในพื้นที่เดียวกัน ทำให้บางครั้งมีการเสนอราคาสินค้าที่ต่ำกว่า เงินทุนในการผลิตแม่บ้านแต่ละรายต้องลงทุนเองทั้งหมด ผลผลิตของสตอเบอร์รี่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรเนื่องจากภูมิอากาศไม่เหมาะสมและดินเสื่อมคุณภาพเพราะปลูกมานานนับ 10 ปีทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการแปรรูปจึง ต้องซื้อจากแหล่งอื่นคืออำเภอสะเมิงที่มีราคาแพงในช่วงต้นฤดูการผลิต

3. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านให้สามารถเข้มแข็ง และมั่นคง ควรเป็นการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอร์รี่ หรือกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ที่มีการปลูกสตอเบอร์รี่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานในทิศทางเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม และยังสามารถนำผลผลิตของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน หรือผลผลิตในพื้นที่มาแปรรูปได้อย่างต่อเนื่อง การเป็นสมาชิกต้องมาด้วยความสมัครใจ โดยไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัว หรือมาเพื่อหวังผลตอบแทน

2. หน่วยราชการที่มีบทบาทโดยตรงต่อกลุ่มแม่บ้านผู้แปรรูปสตอเบอร์รี่ คือ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ สำนักงานเกษตรอำเภอแม่อริม องค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตอำเภอแม่อริม เป็นผู้สนับสนุนตั้งแต่การผลิตสตอเบอร์รี่ การให้คำแนะนำในการแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การให้เงินสนับสนุน คำแนะนำด้านการตลาด การจัดงานเทศกาล การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน อีกทั้งให้คำปรึกษาในการขอเครื่องหมายอนุญาตจากองค์การอาหารและยา การแปรรูปสตอเบอร์รี่ของแต่ละกลุ่มแม่บ้าน ควรจะผลิตสินค้าในรูปลักษณะที่เหมือนกัน แต่ผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหา คือ ไลน์สตอเบอร์รี่ที่กรมสรรพสามิตไม่อนุญาตให้ผลิตในเชิงการค้าได้ หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษทางกฎหมาย ฉะนั้นหน่วยงานราชการควรมีกฎหมายที่รองรับ หรือผ่อนปรนอนุญาตให้กลุ่มแม่บ้านสามารถผลิตในเชิงการค้าได้ คำนิยามของกลุ่มแม่บ้าน ไม่มีการทำปฏิทินการทำงาน บัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เป็นแบบแผนแน่นอนเป็นของตนเอง ควรจะปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการขอความช่วยเหลือ หรือให้ข้อมูลแก่หน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุน หรือผู้เกี่ยวข้องกับงานเกษตรและผู้สนใจทั่วไป

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้มีการวิจัยที่สมบูรณ์ขึ้นเกี่ยวกับการแปรรูปสตอร์เบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้านจึงเสนอแนะดังนี้

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการแปรรูปสตอร์เบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้านอำเภออื่น ๆ โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยเป็นระดับจังหวัด เพื่อนำผลงานวิจัยมาปรับปรุงกิจกรรมการแปรรูปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในกลุ่มแม่บ้านที่มีผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพร การแปรรูปผลไม้ชนิดต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสม
3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบขั้นตอนการผลิต ต้นทุน และผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่ม